א)היה [א]מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר מותר לטלטל בכל העיר כולה ובלבד שלא יעבור את התחום ברגליו במאי מטלטל לאו [ב]על ידי זריקה (א) אמר רב הונא לא על ידי משיכה אמר רב הונא [ג]היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר פשיטא אימא יש לו חצי חצר האי נמי פשיטא מהו דתימא ג)ליחוש דלמא אתי לטלטולי בכולה קמ"ל אמר רב נחמן מודה לי הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו על שפת תקרה מותר לטלטל בכל הבית מאי טעמא הואיל ותקרת הבית חובטת אמר רב הונא בריה דרב נתן כתנאי הוליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו בדיר או בסהר רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים מהלך את כולה ורבי יהושע ורבי עקיבא אומרים אין לו אלא ארבע אמות מאי לאו רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה דאמרו מהלך את כולה דלא גזרי הילוך דיר וסהר אטו הילוך בבקעה ומדהילוך אטו הילוך לא גזרי טלטול אטו הילוך לא גזרי ור' יהושע ור' עקיבא דאומרים אין לו אלא ארבע אמות דגזרי הילוך דיר וסהר אטו הילוך דבקעה ומדהילוך אטו הילוך גזרי טלטול אטו הילוך נמי גזרי ממאי דילמא כי לא גזרי רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הילוך סהר ודיר אטו הילוך בקעה הני מילי התם דשני מקומות הן אבל טלטול אטו הילוך דמקום אחד הוא ה"נ דגזרי גזירה שמא ימשך אחר חפצו ורבי יהושע ור' עקיבא נמי ממאי דמשום דגזרי הוא דילמא משום דקא סברי כי אמרינן ד)כל הבית כולו כארבע אמות דמי הני מילי היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעו"י לא אמר רב הלכתא כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה ושמואל אמר הלכתא כרבן גמליאל בספינה אבל בדיר וסהר לא דכולי עלמא מיהת הלכה כרבן גמליאל בספינה מאי טעמא אמר רבה [ד]הואיל ושבת באויר מחיצות מבעוד יום ר' זירא אמר הואיל וספינה נוטלתו מתחילת ארבע ומנחתו בסוף ארבע מאי בינייהו איכא בינייהו [ה]שנפחתו דופני ספינה אי נמי בקופץ מספינה לספינה ורבי זירא מאי טעמא לא אמר כרבה אמר לך מחיצות

להבריח

היה מודד ובא. הנותן עירובו ובא לילך ממקום עירובו אלפים וכלתה מדתו בחצי עיר אחרת שעירבו את כולה אי נמי ביו"ט: שלא יעבור תחום. אלפים ממקום עירובו ברגליו דכיון דלא שבת בתוכה לא הויא ליה כד' אמות: במאי מטלטל. בכל העיר הואיל ותני שלא יעבור את התחום ברגליו: לאו על ידי זריקה. אלמא לא גזרינן שמא ימשך: לא במשיכה לא גרסי'. ומאן דגריס לה הכי קאמר ורב הונא אמר לך האי דקתני מותר לטלטל בכל העיר כולה במשיכה קאמר שמושך מחוץ לאלפים לתוך אלפים דהתם ליכא למיגזר שמא ימשך דלאו חפציו הוא עד דמייתי ליה לגואי וכי מייתי ליה תו לא מפיק ליה: הכי גרסינן אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר להלך: פשיטא. דהא כלו אלפים שלו: אימא יש לו חצי חצר. אותו חצי של חצר שבתוך תחומו מותר להלך (ב) כי אורחיה והתירא איצטריכא לאשמועינן ולאו איסורא דאידך פלגא: הא נמי פשיטא. דפלגא דבתוך מדתו אית ליה: ד)(ה"ג אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר: פשיטא. דהא שמעינן ליה לרב הונא דגזר שמא ימשך: אימא יש לו חצי חצר. אותו חצי חצר שבתוך תחומו מותר לטלטל כי אורחיה והתירא איצטריך לאשמועי' ולאו איסורא דאידך פלגא: הא נמי פשיטא. דפלגא דבתוך מדתו שרי דלא דמי לשבת בבקעה דהתם איכא למיסר לטלטולי אפי' בתוך אלפים משום טעמא דנפרצה דההיא ודאי נפרצה למקום האסור לה שהרי מחילות הללו לא היו כאן מבעוד יום והיתה אסורה לכל אדם וכשהוקפה בשבת והועילו לזה שבתוכו לאלפים הועילו לו ולא לחוץ לאלפים שהן חוץ מתחומו והאי חוץ לאלפים לא היה לו שום היתר אלא שום אדם הלכך הוי מקום האסור ואוסר אבל חצר אין לומר בה חילוק פירצה למקום האסור דהא מבעוד יום חדא היא וכי דאסרי להאי לטלטולי חוץ לאלפים ע"י זריקה משום שמא ימשך אבל בתוך מדת תחומו מותר לטלטולי כי אורחיה): מודה לי הונא. אע"ג דגזר שמא ימשך: היה מודד ובא וכלתה מדתו על שפת תקרה. כנגד שפת הקירוי והבית חוץ למדתו הוא וכגון שנפרץ כותל הבית שנשתייר מלמעלה קירוי ונפרץ בית לחצר שבפניה דלא הוי בית נפרץ למקום האסור: מותר לטלטל בכל הבית. ע"י זריקה ואע"פ שאסור ליכנס לתוכה ברגליו והכא לא גזרינן שמא ימשך הואיל ותקרות הבית מוכחות כלומר נראות כיורדות וסותמות ואיכא היכר ולא ממשיך שהרי עיניו נותן בתקרה וסימן הוא שעד כלתה מדתו: כתנאי. אי גזרינן שמא ימשך אי לא: דלא גזרינן הילוך דיר וסהר. היכא דנתנוהו נכרים בו: אטו הילוך דבקעה. דאין בה מחילות דהתם אין לו אלא ד' אמות כדתנן בריש פירקין [מא:] ובדיר וסהר אע"ג דלא שבת באויר מחילותיהן מבעוד יום כארבע אמות דמיין ליה הואיל ובאונס יצא מתחומו: ומדהילוך. דיר וסהר אטו הילוך דבקעה לא גזרינן: טלטול אטו הילוך. כגון שבת בבקעה ביו"ט שהילוך אסור לו חוץ לאלפים למקום שביתתו וטלטול דזריקה מותר בלא מחילות: לא גזרינן. שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים אטו הילוך שמא ימשך אחר חפצו כרב נחמן ואף על גב דבשבת בבקעה והקיפוה נכרים [ע"א] לא סבירא להו כוותיה דהא לדידהו אע"ג דלא שבת באויר מחילות שרי בהא מיהא כרב נחמן קיימי דלא גזרי' שמא ימשך אי נמי בשבת בבקעה נמי סבירא להו כוותיה דהא דשרו ליה הכא משום דנאנס הוא: שני מקומות הן. ולא דמי אהדדי דיר וסהר יש להן מחילות בקעה אין לה מחילה הלכך לא מיחלפי: אבל טלטול אטו הילוך. כגון ששבת בבקעה ביו"ט אימא דגזרי שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים שמא ימשך אחר חפצו דהא חד מקום הוא ולית להו דרב נחמן כלל: אבל היכא דלא שבת. לא הוי כארבע אמות ולהכי לא מישתרי בהילוך אבל טלטול דזריקה לעולם אימא לך דשרי ליה בכל הדיר והסהר בזריקה ולא גזרינן שמא יזוז וימשך: הואיל ושבת. הויא לה ספינה כארבע אמות: נוטלתו מתחילת ארבע ומניחתו לסוף ארבע. כלומר משילא זה חוץ לתחום לא נקט(ה) ליה ארבע אמות דספינה כל שעה היא מהלכת בכל קפילה וקפילה יותר מארבע אמות נמצא שאין לה תורת ארבע אמות כלל שלא עמד פסיעה אחת בתוך ארבע אמות הלכך לא קנו לו ארבע אמות. לישנא אחרינא כגון שהספינה הולכת למזרח והוא מהלך בתוכה למערב שהספינה מחזירתו כל שעה לתוך ארבע אמותיו וקשיא לי תינח הליכה אבל אם חזר לראש האחר היכי מישתרי ובמתני' לא חילק רבן גמליאל בין שהוא מהלך לצד זה בין שהוא מהלך לצד שהספינה מהלכת. והו לשון דודי ר' שמעון מפי הרב. ל"א כלומר כשעוקר את רגלו קודם שיניחנה הספינה מוליכתו מד' אמות שלו ונכנס לתוך ארבע אמות אחרות על כרחו והוה ליה כמי שהוציאוהו נכרים חוץ מארבע אמותיו ונתנוהו לתוך ארבע אמות אחרות שנותנין לו ארבע אמות וכן לעולם וזה עיקר: מאי בינייהו. בין רבה לר' זירא: שנפחתו דופני הספינה. וביטלו(ו) המחילות דרבה ליתא דר' זירא איתא: אי נמי בקופץ מספינה לספינה. ובאויר מחילותיה של זו לא שבת לרבה אין יכול להלך (ז) בזו ולרבי זירא שרי:

להבריח

לא ע"י משיכה. כי שקיל מבראי לגואי ליכא למיחש שמא ימשך אחר חפצו אלא כשזורק מגואי לבראי דמרחיק החפץ ממנו והא דאמר רב הונא אין מטלטלין אלא בארבע היינו כלפי לר (ד) אבראי לטלטל כי אורחיה או לזרוק דלענין זה נפרצה במלואה למקום האסור לה אבל במשיכה מטלטל בכל מקום דלענין זה לא נפרצה במלואה למקום האסור לה וכענין זה יש בכל גגות (לקמן דף פט.) דאסר רב לטלטל טפי מארבע בכלים דבית לגג אע"ג דכלים דגג שרי לטלטל בכל הגגין כרבי שמעון והוי למקום המותר לו:

וכלתה מדתו בחצי חצר גרסינן. דחצי העיר שמעינן ליה ז)ממתני' דכילד מעברין (לקמן דף סא.) וא"ת חצר נמי פשיטא דמאי שנא ממערה דתנן בכילד מעברין (שם) ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה שאפי' כלתה מדתו במערה דמשמע דיש לו חצי מערה ואין לומר דהתם מיירי בכלתה מדתו בסוף המערה מדקאמר בגמרא (שם) סוף העיר איצטריכא ליה דלא תנן וי"ל דמערה לא שכיחא בה כלים ושייך למיגזר טפי בחצר מבמערה:

[אמר רב הונא היה מודד ובא. ותימה לי לרב הונא היכי מטלטל בחצי חצר הא נפרץ למקום האסור לו ורש"י פי' להלך וקשה לי לטלטולי לא תשמע להלך ועוד הא אשמעינן לעיל בבקעה דמהלך אלפים ולא גזרי' דילמא אתי לטלטולי חוץ לאלפים וי"ל לענין טלטול יש לחלק בין בקעה לחצר כיון דלגבי אחריני חשיב מחילה בחצר לא חשיב נפרץ למקום האסור לה ולאו להלך כפי' רש"י איצטריך רב הונא לאשמעינן אע"ג דשייך טפי למיגזר בחצר מבבקעה אפ"ה לא גזרינן. תוספות שאנ"ץ]:

כתנאי (או) הוליכוהו לעיר אחרת. קלת קשה דהשתא בעי לאוקומי שמואל כר"ג ושמואל לא פסיק לקמן כר"ג אלא בספינה וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך:

אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום. וא"ת והרי ספינה דשבת באויר מחילות מבעוד יום ומוכיח לקמן דפליגי וי"ל דקסבר מחילות להבריח מים עשויות:

ורבי זירא מ"ט לא אמר כרבה. פירוש ויתיר אפי' בהעמדה וא"ת מאי קבעי מהוא טעמא דלית להו לר' יהושע ור' עקיבא מאותן סברות לית להו לדידהו להדדי וי"ל דלר' יהושע ור' עקיבא ניחא דלית להו בכל מקום שהוא חוץ לתחום דאין לו אלא ד' אמות ולא מפלגי בין דיר וסהר וספינה אבל רבה ורבי זירא דמפלגי בין דיר וסהר וספינה בעי שפיר מר מאי לא אמר כמר שמטעם זה יש לחלק ביניהם:

כי

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פכ"ז מהל' שבת הל' ח:

יא ג מיי' שם הלכה ה:

יב ד ה טוש"ע א"ח סי' תה ס"ז:

◆

רבינו חננאל

היה מודד ובא וכלתה מידתו בחצי העיר מותר לטלטל בכל העיר כולה, ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו. פי' ובלבד שלא יעבור חצי העיר ממקום שכלתה מדתו שם. ואקשינן וכי מאחר שאינו עובר חצי העיר היאך מטלטל בכל העיר כולה, אלא לאו על ידי זריקה הוא דמטלטל בכל העיר ש"מ. ולענין הילוך ברגליו כולי עלמא לא פליגי שאין לו להלך ברגליו אלא כמה שקנה שביתה מבעוד יום, ומחיצה שנעשית בשבת לא מהניא ליה להילוך כי לא שבת מעיקרא באויר מחיצות, וכי פליגי בטלטול. שמואל סבר דינה כי השתא, כיון דהשתא מוקפת מחיצות שרי לטלטולי בתוך כל המחיצות כולן. מיהו עד אלפים אמה במקום שיש לו רשות להלך מטלטל כדרכו. א) ומחוץ לאלפים אמה עד סוף המחיצות מטלטל על ידי זריקה. ורב הונא דאמר אין מטלטל אלא בד' אמות קסבר כל מחיצה שנעשית בשבת ב) לאו מחיצה היא. ואע"ג דחייא בר רב קאי כרב הונא קיימא לן כשמואל דתניא כוותיה. אמר רב הונא היה מודד ממקום שקנה בו שביתה אלפים אמה ובא וכלתה מידתו בחצי חצר יש לו חצי חצר, ולא גזרינן דלמא אתי לטלטולי בכולה חצר. אמר רב נחמן מודה לי הונא היה מודד ובא וכלתה מידתו בשפת תיקרה מותר לטלטל בכל הבית ג), הואיל ותקרת הבית חובטת. פי' כיון שנכנס מן הבית המקורה מקצתו בתוך מידתו הותר לו לטלטל בכל הבית. ד) וכשם שאם כלתה מדתו תחת חצי התיקרה, יש לו לטלטל לבעל התחום עד סופה, כך אם כלתה מידתו בסוף העיר ונותר בקצה העיר כלום נשכר אותו בעל התחום וישנה לו עד סופה. דתנן היה מודד ובא, [נותנים לו אלפים אמה שאפילו סוף מדתו כלה במערה]. אמר רב הונא בריה דרב נתן כתנאי דתנן הוליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו לדיר או לסהר כו', מאי לאו רבן גמליאל ור' אלעזר בן עזריה דאמרי מהלך את כולה דלא גזרו הילוך דדיר וסהר דאינון מוקפין מחיצות אטו דבקעה. ומדהילוך (דבקעה) אטו הילוך לא גזרי, טילטול נמי אטו הילוך לא גזרי, ושמואל דאמר כוותהון. ור' יהושע ור' עקיבי' דאמרי אין לו אלא ד' אמות דהיינו טעמ' משום דגזרי הילוך דדיר, דהוא מוקף מחיצות, אטו בקעה דאינה

א) כן הוא דעת רש"י לעיל עמוד א' ד"ה ומטלטל זה דלא כר"י בתוס' ד"ה ומטלטל ע"ש.

ב) נ"ב דהא נמי משמע להדיא דלא אסר רק מגזר גזירה שמא ימשך אחר חפצו אבל באמת מחיצה היא וכן מבואר בדברי רבינו בעצמו לעיל ומוזה לוסף.

ג) נראה דר"ל דמטלטל בכל הבית ע"י זריקה דוקא וכ"ה בזה.

ד) נראה דנ"ל וכסם והוא חידוש דין שהמציא רבינו בעצמו דס"ה אם כלתה מידתו בסוף העיר וכו' ג"כ מטלטל עד סופה (ע"י זריקה) ויותר נראה דנ"ל אם כלתה מדתו בסוף התקרה וכו' תו"ק.

מסורת הש"ס

א) לקמן ס: ע"ש, ב) אלר כיון דעם ביה לימוס. רש"ל, ג) [ברכות כה:], ד) מתא רש"ל מן ה"ג עד ד"ה מודה לי הונא מפי' אחרים, ה) בס"א: נקט, ו) בס"א: וביטלו, ז) ממתניתין דכילד מעברין ובלדייק שם בסוף פרקא אבל בחלר שייך למיגזר כי' דילמא אתי לטלטולי בכולה ובעיר פשיטא וא"ת חלר כו' [כ"ה בס"א, רש"ל],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לאו על ידי זריקה ורב הונא אמר לך לא על ידי משיכה: (ב) רש"י ד"ה אימא יש וכו' מותר להלך ולטלטל (כי אורחיה) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ג) ד"ה אי נמי וכו' אין יכול להלך לזו: (ד) תוס' ד"ה לא וכו' כלפי לר דמבראי:

◆

מוסף רש"י

היה מודד ובא. שבת חוץ לעיר ולא היה יודע שיש עיר סמוך לו ותנן בפרק מי שהוציאוהו (לקמן מה.) הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס לעיר אלא עד אלפים ממקום שביתתו והתחיל למנות אלפים פסיעות בינוניות, וכלתה מדתו כו'. והוא הדין נמי לנותן עירובו חוץ לעיר וקנה שביתה (לקמן סו.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

מוקפת מחיצות, ומדהילוך אטו הילוך גזרי, טילטול אטו הילוך נמי גזרי, ורב הונא דאמר כוותייהו. ודחינן ממאי דילמא כי לא גזרן] רבן גמליאל ור' אלעזר בן עזריה הילוך דיר אטו הילוך דבקעה, משום דדיר ובקעה שני מקומות נינהו, דיר לחוד ובקעה לחוד, ולא גזרי מקום אטו מקום. אבל טילטול אטו הילוך דחד מקום הוא אמרינן גזירה שמא ימשך אחר חפצו הכי נמי דגזרי. ור' יהושע ור' עקיב' נמי ממאי דמשום דגזרי הוא, דילמא משום דסברן] כי אמרינן כל העיר כד' אמות דמיא היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום, אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום, כגון האי שנתנוהו בזה הדיר גוים בשבת אין לו אלא ד' אמות, ולאו משום דגזרי הילוך דיר אטו הילוך דבקעה. וכן טילטול אטו הילוך נמי לא גזרי. ולא קמא הא דרב הונא בר נתן. אמר רב הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה שמהלך את כולה. ושמואל אמר הלכה כמותו בספינה בלבד שמהלך את כולה. מאי טעמא, רבה אמר הואיל ושבת באויר מחיצות מבעוד יום, שהרי הוא יושב מערב שבת בזו הספינה. ר' זירא אמר הואיל וספינה נוטלתו מתוך ארבע ומנחתו לסוף ארבע, ולעולם לא עקר והניח חוץ לארבע אמות. ואמרינן מאי בינייהו, איכא בינייהו שנפחתו דופני הספינה, לרבה אסור לר' זירא מותר. אי נמי בקופץ מספינה לספינה, לרבה דאמר הואיל ולא שבת באויר מחיצות מבעוד יום אסור, האי נמי דקפץ לאו באויר הני מחיצות שבת דהא מספינה אחרת קפץ, [ו]לר' זירא מותר.